

Η μαγική ιστορία του πάρκου Καρατάσιου ή Πώς ένα πρώην στρατόπεδο κατάφερε να ανθίσει και να καρποφορεί

Η ιστορία ξεκινάει 20 χρόνια πριν, όταν το 2003 ο στρατός αποχώρησε από τις εγκαταστάσεις του και ο χώρος ελκυστικά ήρεμος και φωτεινός, ήταν η φύση στα πόδια των σχολείων που γειτνιάζαν στην περιοχή. Ήταν και η εποχή που άρχιζε η περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία και η συγκυρία που οδήγησε τα όνειρα δύο φωτισμένων καθηγητών, του Ευθύμη Παπαδημητρίου και του Γιώργου Χατζηγεωργίου που δημιούργησαν την Περιβαλλοντική Ομάδα του 2ου ΓΕΛ Πολίχνης και έβαλαν τα παιδιά μέσα στο στρατόπεδο. Το σχολείο τους, το 2ο ΓΕΛ Πολίχνης, που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από την είσοδο του πρώην στρατοπέδου, συμμετείχε ενεργά στο πρόγραμμα «Μητροπολιτικό Πάρκο Καρατάσιου» που δημιουργήθηκε και προωθείται ανελλιπώς όλα αυτά τα χρόνια.

Από το 2007 μέχρι και σήμερα, η Περιβαλλοντική Ομάδα του σχολείου έχει δημιουργήσει τον δικό της κήπο μέσα στον χώρο, έχει αναλάβει τον δικό της λαχανόκηπο μέσα στην ΠΕΡΚΑ και παρεμβαίνει ακόμα και στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου με θέμα την αξιοποίηση της έκτασης. Η συνεχής παρουσία των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο ήταν καταλυτική για την ενεργοποίηση της κοινότητας, με αποτέλεσμα **την εδραίωση της κοινής συνείδησης ότι το Καρατάσιου αποτελεί έναν ελεύθερο χώρο Πρασίνου, Πολιτισμού και Αναψυχής που «μας ανήκει».**

Το 2006, ο τότε Δήμος Πολίχνης εκταμίευσε τα χρήματα του προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης «ΘΗΣΕΑΣ» και κατασκεύασε έργα ανάπλασης και αναψυχής σε 120 στρέμματα του χώρου που παραχωρήθηκαν στην τοπική αυτοδιοίκηση: τρία γήπεδα ποδοσφαίρου για αθλητικές ακαδημίες της περιοχής, παιδική χαρά, εντευκτήριο – αναψυκτήριο, διαδρομές για τους ποδηλάτες, εγκαταστάσεις ηλεκτροφωτισμού κ.α. Αυτή ήταν η αρχή για να ξεκινήσει να «ανθεί» η ανθρώπινη παρουσία καθημερινά μέσα στο Καρατάσιου. Το 2006 παρουσιάστηκε επίσημα και η Κίνηση Πολιτών Καρατάσιου που εξελίχθηκε στον Πολιτιστικό Σύλλογο Καρατάσιου και έως σήμερα πολλές είναι οι ομάδες και οι συλλογικότητες που εμπνεύστηκαν από το όραμα της απόδοσης του χώρου στους πολίτες και εντάχθηκαν στη συνολική προσπάθεια διεκδίκησης.

Η Ομάδα Αστικών & Περιαστικών Καλλιεργειών (ΠΕΡ.ΚΑ.) στο Καρατάσιου δημιουργήθηκε στις αρχές του 2011 από ανθρώπους της πόλης, με στόχο την συλλογική καλλιέργεια λαχανικών, εποχιακών φρούτων, λουλουδιών και βοτάνων σε αγρό μέσα ή κοντά στην πόλη της Θεσσαλονίκης και αποτελεί δίκτυο της Κοινωνικής Αλληλέγγυας και Συνεργατικής Οικονομίας. Με την υποστήριξη του τοπικού Πολιτιστικού Συλλόγου, η ομάδα άρχισε να καλλιεργεί σε ένα μικρό στην αρχή τμήμα από την έκταση των 689 στρεμμάτων του πρώην στρατοπέδου Καρατάσου. Με ευαισθησία για τον φυσικό οικότοπο που αναπτύχθηκε μετά την εγκατάλειψη του στρατοπέδου από τον στρατό, οι ομάδες ΠΕΡ.ΚΑ. αναγνωρίζουν την τεράστια φυσική αξία της περιοχής για την πόλη της Θεσσαλονίκης, τάσσονται κατά της ιδιωτικοποίησης, της κατάτμησης, της εκποίησης γης, της οικοδόμησης και υπέρ του δημόσιου κοινωνικού χαρακτήρα της έκτασης, στηρίζοντας τις

ανάλογες προσπάθειες του Πολιτιστικού Συλλόγου Καρατάσου και όλων των άλλων οργανώσεων, ομάδων ή ατόμων με κοινούς στόχους.

Διατυπώνουν με σαφήνεια ότι «δεν επιδιώκουμε την κατοχή του χώρου, αλλά, με την φροντίδα των ελεύθερων και δομημένων περιοχών του, λειτουργούμε ως προσωρινή γέφυρα μεταξύ της τωρινής επίσημης εγκατάλειψης μέχρι την εκπόνηση-υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για την ανάδειξη της περιοχής σε ελεύθερο χώρο πρασίνου για τους πολίτες του Δήμου Παύλου Μελά αλλά και ολόκληρης της Θεσσαλονίκης.»

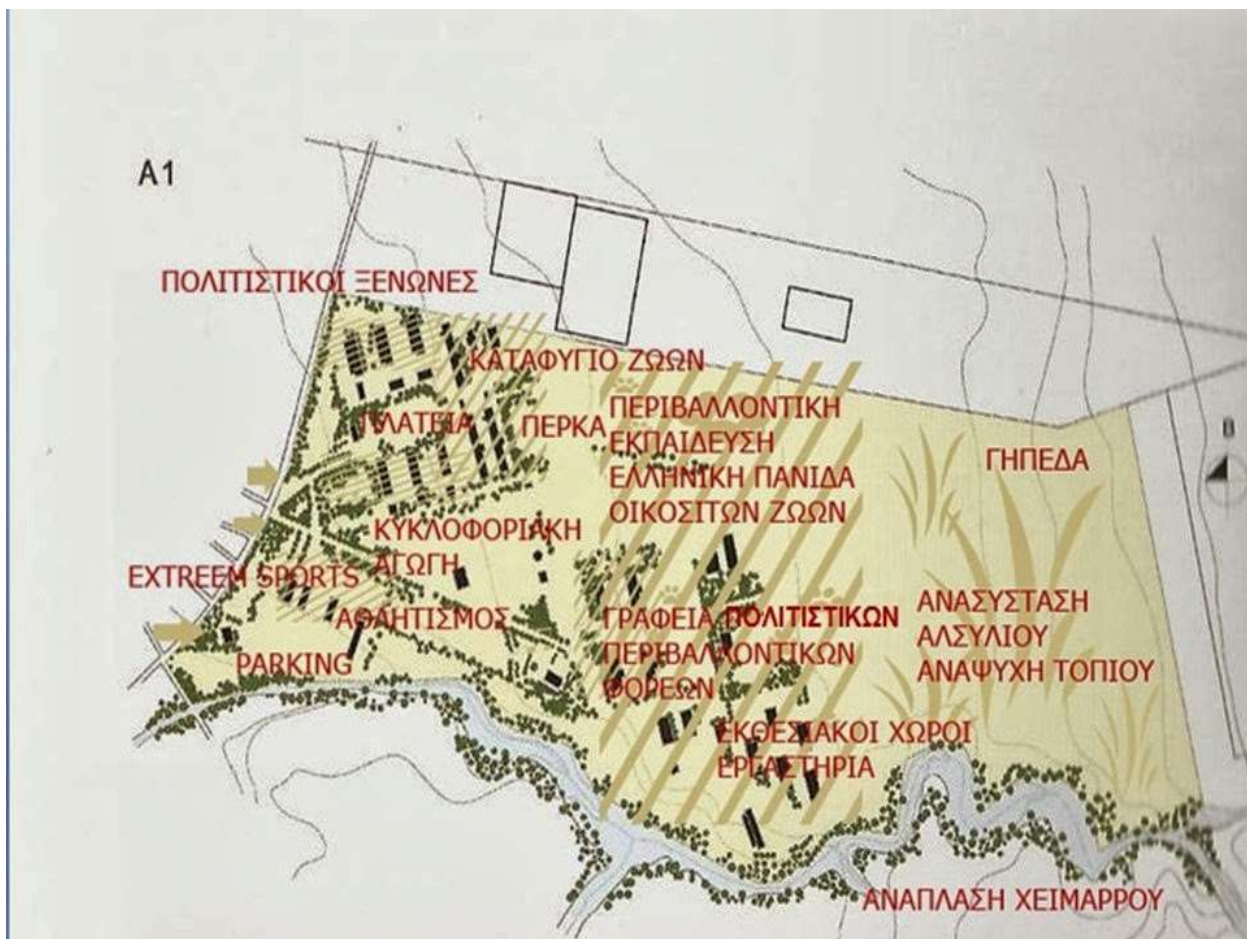
Το 2013 ξεκίνησε η διαμόρφωση και το 2014 κατατέθηκε επίσημα στον Δήμο και τους αρμόδιους φορείς, Πρόταση Αξιοποίησης του πρώην στρατοπέδου ως Ελεύθερου Χώρου Πρασίνου, Πολιτισμού και κοινωνικής Αναψυχής, από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Καρατάσιου με εμπυχωτή τον Σάκη Λαζαρίδη σε συνεργασία με την αρχιτέκτονα – ιστορικό περιβάλλοντος, Βιβιάννα Α. Μεταλληνού.

Η πρόταση αυτή κατατέθηκε και στο Υπουργείο Οικονομικών για να δείξει έμπρακτα το ενδιαφέρον των συλλόγων, φορέων και πολιτών για το Καρατάσιου και να αποτραπεί οριστικά το ξεπούλημά του, καθώς ήταν ορατός ο κίνδυνος να περάσει το Καρατάσιου στο ΤΑΙΠΕΔ, όπως υπογραμμίζει ο Πολιτιστικός Σύλλογος Καρατάσιου. Παρά τις εννέα σχετικές ερωτήσεις στη Βουλή και δύο στο Ευρωκοινοβούλιο, παρά τις προτάσεις και τις αποφάσεις που ψηφίστηκαν στο δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Παύλου Μελά τον Φεβρουάριο του 2013, η εξέλιξη της διεκδίκησης και της απόδοσης του χώρου ήταν μηδενική.

Το αναλυτικό σχέδιο, που παρουσιάστηκε ως πρωτοποριακή κίνηση πολιτών και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με πρόσκληση του ευρωβουλευτή Κρίτωνα Αρσένη, περιελάμβανε την επανάχρηση των υφιστάμενων κτιρίων, την εκμετάλλευση του υπάρχοντος οδικού δικτύου και την αναζωογόνηση του ελεύθερου χώρου. «Είναι μία πρόταση οικονομικά βιώσιμη, με πολλές πιθανότητες χρηματοδότησης, που θα ενισχύσει την κινητικότητα και τις προοπτικές ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή, δημιουργώντας παράλληλα έναν πόλο κεντρικότητας, μητροπολιτικής εμβέλειας, για ολόκληρη τη Θεσσαλονίκη», αναφέρεται στην περιγραφή της.

Η πρόταση αξιοποίησης αναδεικνύει την οικολογική μοναδικότητα του τόπου, καθώς ανάμεσα στις ροές των χειμάρρων και τους βορειοδυτικούς ανέμους, το πρώην στρατόπεδο Καρατάσιου αποτελεί κεντρικό ρυθμιστή του μικροκλίματος της περιοχής και του μακροκλίματος ολόκληρης της Θεσσαλονίκης.

Ακολουθώντας τη Μελέτη Βιωσιμότητας Πρασίνου Θεσσαλονίκης ΟΡΘΕ-ΑΠΘ, σύμφωνα με την οποία η πράσινη αξιοποίησή των πρώην στρατοπέδων και των ελεύθερων χώρων θα ενισχύσει σημαντικά τη ζώνη πρασίνου στη Θεσσαλονίκη, αυξάνοντας το ποσοστό πρασίνου ανά κάτοικο στα 7 μ² (την ώρα που το ευρωπαϊκό κατώτατο όριο αγγίζει τα 10 μ²/κάτοικο), προτείνει μια πράσινη μελέτη αξιοποίησης και ανάδειξης του χώρου ως πρωτίστως φυσικού πόρου.

Τον Απρίλιο του 2016, ο Δήμος Παύλου Μελά συμμετέχει σε συνεργασία με τοπικούς συλλόγους, φορείς, συλλογικότητες και εθελοντικές ομάδες, στην καμπάνια “Let’s do it Greece”, με εκδηλώσεις στο «Πάρκο Καρατάσιου». Η συμμετοχή ξεπέρασε κάθε προσδοκία, επιβεβαιώνοντας ότι ο εθελοντισμός και η συνεργασία συμβάλλουν ουσιαστικά στη βελτίωση και προστασία του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος. Ανάμεσα στις ευφάνταστες και πολύμορφες δράσεις, κατασκευάστηκε και ένα τεράστιο πανό 40 μέτρων με μηνύματα υπέρ της προστασίας του πάρκου Καρατάσιου και του περιβάλλοντος. Για την ιστορία είναι χρήσιμο να αναφερθούν οι συμμετέχοντες φορείς:

Πολιτιστικός Σύλλογος Καρατάσιου, Ένωση Ποντίων Πολίχνης, Φίλοι του Δάσους, ΠΡΟΤΕΚΤΑ Παύλου Μελά, Περιαστικοί Καλλιεργητές Καρατάσιου, ΕΠΟΜΕΑ Παύλου Μελά, Ανεξάρτητη Ομάδα Νέων ΠΕΣ το Δυτικά, Απόλλων Σταυρούπολης, 2ο ΓΕΛ Πολίχνης, Λύκοι Παύλου Μελά, Σύλλογος Μακεδονία Ευκαρπίας, Σωματείο εργαζομένων ΤΙΤΑΝ, Ένωση Πολιτών Μετέωρα, Εθνικός Μετεώρων, 3ο Γυμνάσιο Σταυρούπολης, Περιβαλλοντικός Οικολογικός Σύλλογος Ευκαρπίας, Πολιτιστικός Σύλλογος Άγιος Ιωάννης Θεολόγος, Εθελοντές Ελλάδος, 4ο Γυμνάσιο Πολίχνης.

Στον ίδιο χώρο του πρώην στρατοπέδου πραγματοποιήθηκαν το ίδιο Σαββατοκύριακο 16 και 17 Απριλίου, εκδηλώσεις στο πλαίσιο της «4ης Γιορτής Σποράς & Δημιουργίας» από τους ΠΕΡιαστικούς ΚΑΛλιεργητές (ΠΕΡΚΑ) με την υποστήριξη του Δήμου Παύλου Μελά, που περιελάμβαναν συζητήσεις για τα φυτά και τους σπόρους, θεματικές περιηγήσεις στο χώρο του πάρκου Καρατάσιου, ζύμωμα και ψήσιμο ψωμιού σε πετρόφουρνο, εναλλακτικές κατασκευές, δημιουργία παιδικού λαχανόκηπου και ανθοβοτανόκηπου, συζήτηση για το μέλλον των πρώην στρατοπέδων, κουμπαράς αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες, διανομή φυτών και σπόρων, φιλοξενία της οργάνωσης «Fair Trade Hellas», έκθεση ζωγραφικής και βιβλίων, γλέντι - ρεφενέ μετά μουσικής το βράδυ του Σαββάτου και φυσικά συμμετοχή στις δράσεις του “Let’s do it” την Κυριακή. Μαγικές στιγμές.

Τι να πρωτοθυμηθούμε- την μαζική ποδηλατοπορεία που ένωσε τα δύο διεκδικούμενα πρώην στρατόπεδα, Παύλου Μελά και Καρατάσιου, τις γιορτές πόλης την Πρωτομαγιά, τις πεζοπορίες και τα αθλητικά γεγονότα; Μαγικές καταστάσεις.

Και έρχεται πλέον νομοτελειακά σαν φυσική εξέλιξη, η κατοχύρωση των χρήσεων γης σαν ελεύθερου, κοινόχρηστου χώρου πρασίνου κατά 75% που περιγράφονται στο ΓΠΣ Πολίχνης, που δημοσιεύθηκε το 2021 (ΦΕΚ 444Δ/ 26-7-2021). **Το Καρατάσιου δεν είναι πια ένα πρώην στρατόπεδο, είναι το μεγάλο Μητροπολιτικό Πάρκο της πόλης Θεσσαλονίκης.**

Χώροι που συμπυκνώνουν την κοινωνική ενέργεια στο βαθμό που την κατάφερε το πείραμα «Μητροπολιτικό Πάρκο Καρατάσιου», έλκουν το ενδιαφέρον των μελετητών και αποτελούν ιδανικούς τόπους ακαδημαϊκής έρευνας και πρωτοβουλίας. Το Εργαστήριο Μελέτης Συλλογικών Πρακτικών για το Χώρο και την Ανάπτυξη (Co-SPACE) του ΑΠΘ, ερευνά - μεταξύ άλλων- τις καλές πρακτικές συμμετοχικού σχεδιασμού και τη διάδραση μεταξύ εγχειρημάτων πολιτών και χωρικού σχεδιασμού.

Στο πλαίσιο της έρευνας του Εργαστηρίου, το πρώην στρατόπεδο Καρατάσιου αποτέλεσε ιδανική περίπτωση μελέτης - case study. Μία σειρά εργασιών (διδακτορικές διατριβές και εργασίες εξαμήνου προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών) με επιβλέποντα τον αν. Καθηγητή κ. Γιώργο Γριτζά και συνεργάτη ερευνητή τον υπ. διδάκτορα Σωκράτη Σειτανίδη, διαμόρφωσαν διάφορα πρωτόκολλα, ήδη από 2017. Χαρτογράφησαν την κοινωνική συμμετοχή, παρακολούθησαν τους τρόπους εμπλοκής της, κατέγραψαν τις εμπειρίες που βιώθηκαν στον τόπο και τον αντίκτυπό τους στα μέσα επικοινωνίας αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Οι συντονιστές του εργαστηρίου παρουσίασαν τις έρευνές τους δύο φορές στους συμμετέχοντες, ενισχύοντας τη διάδραση των αποτελεσμάτων.

Το βράδυ της Δευτέρας 13 Μαρτίου 2023, βρεθήκαμε άλλη μια φορά στο Εντευκτήριο, έδρα του Πάρκου Καρατάσιου, σε μια συνάντηση όπου οι ερευνητές, μέλη του Εργαστηρίου, παρουσίασαν μια συνοπτική ενημέρωση των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους σχετικά με τον χώρο του πρώην στρατοπέδου και στη συνέχεια, εκπρόσωποι συλλογικοτήτων παρουσίασαν **την πρόταση καταστατικής συγκρότησης Πολεοδομικής Επιτροπής Γειτονιάς** (του άρθρου 30 του Ν. 1337/83 και της Κ.Υ.Α. Γ.621/59/1984) για το Πάρκο Καρατάσιου. Η επιτροπή θα λειτουργεί ως γνωμοδοτικό όργανο για το σχεδιασμό και τη διαχείριση του Πάρκου Καρατάσιου ως δημόσιου χώρου, σύμφωνα με τις χρήσεις γης που έχουν κατοχυρωθεί πλέον από το ισχύον ΓΠΣ Πολίχνης (ΦΕΚ 444Δ/ 26-7-2021).

Από το μακρινό 1983 και τον θεμελιώδη νόμο της πολεοδομικής ανασυγκρότησης, ανασύρθηκε το κατάλληλο εργαλείο που μας προσφέρεται για την θεσμοθέτηση του ρόλου και της παρουσίας της τοπικής κοινωνίας στην προστασία του κοινόχρηστου χαρακτήρα του τόπου και στα θέματα σχεδιασμού και διαχείρισης του. Στη συζήτηση που ακολούθησε κατατέθηκε πλούσιος προβληματισμός και προτάσεις για την ευόδωση των στόχων του νέου εγχειρήματος. Το Πάρκο του Καρατάσιου έχει βρει το δρόμο του και του αξίζει!

Βιβιάννα Μεταλληνού, 14/3/2023

Η αναφορά των ονομάτων των ανθρώπων που συντέλεσαν στην αλλαγή μιας προδιαγεγραμμένης πορείας, ώστε να μιλάμε σήμερα για μαγική ιστορία, αποτελεί για μένα προσωπικά όχι μόνο ηθική υποχρέωση αλλά ιστορική αναγκαιότητα.